
Charlie Vince Jakobsson träffade författaren och konstkritikern Karl Katz Lydén i Stockholm för ett samtal om konstkritiken som praktik och om hur form och språk kan användas för att utmana konstkritikens gränser. Samtalet grundar sig i Katz Lydéns bok *Poems and Parables on the Political Utility of Art* och hans nätpublikation *Found Review*, liksom Skälens tungas testande av konstkritik i ett utvidgat fält.

Konstkritikens former

Intervju med Karl Katz Lydén

Charlie Vince Jakobsson

CVJ: Nu är det två år sedan din bok *Poems and Parables on the Political Utility of Art* gavs ut, en kritisk exposé som har formen av en dikt, men också består av fabler som du har sagt handlar om konstens transformativa möjligheter. Skulle du vilja ta med oss till hur allt började?

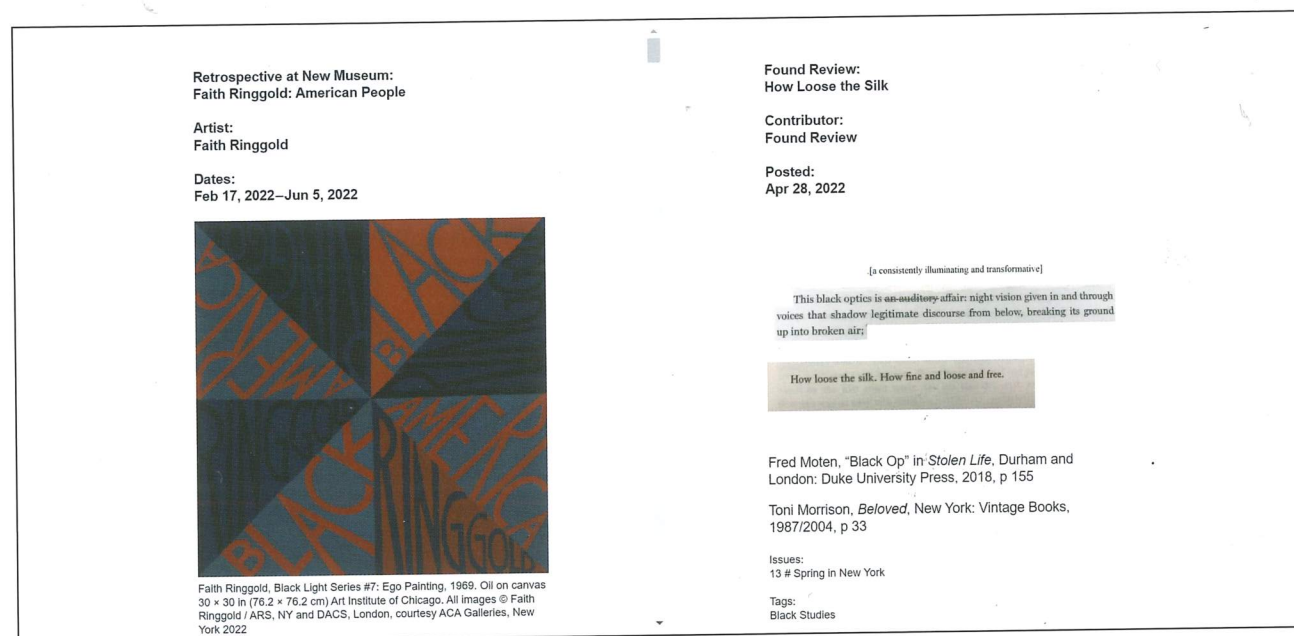
KKL: När jag skrev regelbundet för *Kunstkritikk* gjorde jag en recension om de temanummer om konst som *Kris och Kritik*, *Brand* och i viss mån Paletten nyligen hade gett ut.¹ Jag ville lyfta fram dessa tidskrifter, men också invända mot de två förstnämndas beskrivning av konsten som alltid redan reifierad eller ofarliggjord av sitt kommersiella eller institutionella ramverk. Samtidigt läste jag i The Guardian om en förrymd gorilla från London Zoo som jag försökte trycka in i artikeln. När jag några år senare läste om min egen text insåg jag att den försökte göra mer än vad som rimligen var begripligt för läsaren, och fick då idén att skriva detta på nytt, men i en annan form.

Jag ville bemöta problemet, frågan om konstens för-lorade sprängkraft, med teoretiska argument men också på ett helt annat, litterärt eller poetiskt plan. Även om jag inte betraktar boken som poesi, finns där ett slags *poiesis*, ett görande, som är viktigt. Jag hade vid denna tid slutat skriva konstkritik, mest av tidsbrist då jag börjat doktorera i filosofi, men också av en mer diffus känsla. Jag hade – i mitt samvetsgranna men föga uppmärksammade värv i konstens ekosystem – börjat känna mig som en lotsfisk, en sån där liten fisk som simmar in och ut mellan tänderna på de stora fiskarna och rensar dem på matrester och parasiter. Det är kanske viktigt för den stora fiskens hälsa och

överlevnad i det långa loppet, men helt utan möjlighet att påverka i vilken riktning den simmar. Så skrivandet av dessa poem och parabler blev det praktiska svaret på både mina funderingar kring konstkritikens villkor och det mer specifika teoretiska problem som boken vänder sig emot.

CVJ: Jag läser det som att det finns en fiende. Kan du berätta mer exakt om vad och vem det är som boken reagerar mot?

KKL: Konkret är det ett par texter om konstens reifikation och omöjlighet att nå ut ur sin glasbur av Anselm Jappe och Robert Kurz i *Kris och Kritik*, och i mindre mån några av texterna i *Brand*-numret. Men det är också ett mer generell och historiskt återkommande argument. Det dyker upp bland såväl situationister och värdeteoretiker som i hur utställningen *Illiberal Arts* på Haus der Kulturen der Welt häromåret formulerades: ett till synes självbelåtet utropande av samtidskonstens omöjlighet att fylla en kritisk och transformativ funktion. Visst beskriver även en sådan som Theodor W. Adorno processer av kommodifiering och reifikation i relation till avantgardet, liksom Benjamin Buchloh i relation till 1960-talets nyavantgarde. Men skillnaden är att Adorno inte förstår processerna som fullständigt totaliserande; han ägnar också stor uppmärksamhet åt konstverkets möjligheter, något som jag inte ser hos Jappe eller Kurz, förutom möjligen i någon illa underbyggd och hastigt inkastad slutkläm. Ibland får jag känslan av att det i konstkritiken pågår en tävling i vem som är mest kritisk. Och den som är mest kritisk är den som mest nitiskt beskriver konstens omöjlighet. För mig är poängen

Recension på *Found Review* av Faith Ringgolds utställning på New Museum, 2022.

inte att beskriva konstens fängelse, dess glasbur, dess förstelning i bytesvärdets form eller dess omöjlighet, för att sedan bara gestikulerar mot en vagt skisserad öppning; det är själva öppningen, själva möjligheten som är viktig att undersöka och beskriva.

CVJ: Det finns ett intresse och ett försök för någon slags annan konstkritik än den enbart beskrivande och bedömande i din praktik. Du grundade *Found Review* 2017, en nätpublikation för konstkritik som bara använder sig av funnet material och metoder som montage och bildatlas. Det har bland annat handlat om Tania Bruguera's Arte Útil, Rut- och Rotavdragen i Sverige, Sydstatsmonument i USA och Caravaggios målningar på Sicilien. Skulle du kunna berätta mer om den konstkritik som du är intresserad av?

KKL: Jag är inte emot traditionell konstkritik; jag har läst, skrivit och uppskattat den och kommer göra det i fortsättningen. Men jag har alltid tilltalats av romantikens idé om konstkritiken som ett slags fortsättning på verket. I motsats till upplysningstänkaren Denis Diderots distanserade, beskrivande och bedömande texter om Paris-salongerna under 1700-talets andra hälft, så tänkte sig romantikerna en annan kritisk sensibilitet. Det handlar om att fortsätta verkets arbete, till och med om att fullborda det. Friedrich Schlegel skrev också i ett fragment att det specifika kritiska omdömet måste vara ett konstverk sig. I linje med detta kan jag känna att kritiken måste vara läsvärd i sin egen rätt.

Idén om att fortsätta, komplettera och gå vidare med ett konstverk är högst närvarande i *Found Review*. Att ställa ett konstverk mot ett annat objekt betyder ofta att kontextualisera, fördjupa eller berika upplevelsen av det. Jag har alltid fascinerats av Aby Warburg och hans storartade bildatlas *Mnemosyne*. Warburg var konsthistoriker och teoretiker, men istället för att skriva så satte han här bilder, reproduktioner av antika verk, mot tidningsurklipp och samtida bilder för att visa på historiska

överföringar av gester och affekter. *Found Review* är ett slags konstkritiskt försök att arbeta på ett liknande sätt, i efterföljden av det, eller i någon överförd bemärkelse.

CVJ: För mig som konstnär är juxtaositioneringen – att ställa saker jämte varandra – en vanlig metod och estetik som jag ser både i verk på utställningar och i mina kollegors ateljéer. Vad är det som gör ditt användande av den till en konstkritisk praktik? Det är liknande göranden men vi kallar oss olika saker.

KKL: Absolut. Det hypergeneraliserade bruket av funna objekt och juxtaositionering inom samtidskonsten är något jag tänker att *Found Review* reflekterar, som ett språkbruk och som ett lånande av språk. Men *Found Review* har inte bara stulit tekniken eller förfaringssättet: denna form av kritik kan kanske bara tänkas efter den konceptuella konstens olika konstbegrepp. Både som ett Rauschenbergskt eko av "This is a portrait of Iris Clert if I say so" i "Detta är konstkritik för att jag säger det" och som ett fokus på idén snarare än skriven text eller fysiskt verk, men där undersökandet av det institutionella ramverket har förvandlats till en seglats på det öppna hav som är internet.

Sen är det många som inte förstår poängen eller uppskattar *Found Review*, medan till exempel konstnärer ofta nöjt konstaterar: det är konst! Jag har inget emot att någon betraktar det som konst eller att boken betraktas som poesi, men jag själv betraktar det som kritik. Vad gäller de funna recensionerna försöker jag understryka detta i bruket av titlar och andra paratexter, som taggar, bildtexter och tematiska nummer. Dessutom gläds jag åt att efterlikna den kanske mest sofistikerade formen av kritik, litteraturkritik, i det att jag nu likt skrivandet om skrivandet kan arbeta i samma format eller material som det recenserade objektet. På ett annat plan är kritik något som för mig återstår att definiera och undersöka inom ett vidare fält som inbegriper det sociala. Preliminärt skulle jag vilja säga: kritik är en studie i lagbundenhet och frigörelse.

CVJ: När jag läser boken så tänker jag att det finns en potential i att något inte är äkta.

KKL: Ja, men kanske inte just i de termerna. Boken innehåller förstås en del utklippta rader och *Found Review* funna objekt. Men sen har boken en röst som är min. En vän som läste boken i ett tidigt stadium undrade varför jag satt mig i den här penibla situationen, i det som den amerikanska poesiteoretikern Marjorie Perloff ska ha kallat den fria versens fängelse. Men kanske finns där en spänning mellan det icke autentiska och ett mer traditionellt upphovsmannaskap. Vilket också kanske finns i *Found Review* egentligen. Dels i den ton och stil som börjat utkristallisera sig i recensionerna, och dels i själva utformandet av ett ganska specifikt redaktionellt projekt, det vill säga i undersökandet av möjligheterna för en ny form av kritik.

CVJ: Angående form, vad händer med den egna tanken när den tvingas eller luras in i en form?

KKL: Det är en intressant fråga, den om formens kraft. När jag för *Found Review* recenserade Manifesta 12 i Palermo, en utställning vars bästa delar behandlade död och växtlighet, med ett kapitel ur Giuseppe Tomasi di Lampedusas *Leoparden*, där huvudpersonen dör i en serie strokes i samma heta stad, uppstod ett problem: antagligen skulle ingen orka läsa hela kapitlet.² Då insåg jag att den funna recensionens form kräver en viss lätthet och snabbhet.

I bästa fall driver formen tanken till något den inte hade nått till annars. Kanske skedde det 2020 i *Found Review*-numret med den tredelade kritiken av rut- och rotavdragen: det kritiska format jag utvecklat med avseende på konst kunde nu appliceras på sociala, ekonomiska och politiska fenomen i termer av ökad arbetsdelning, kommodifiering, och regressiv distribution.

CVJ: När idén ska gå från idé till något som görs, hur ser det ut?

KKL: Jag vet inte... kanske när idén tar form? Det vill säga, en form som genererar effekter som idén inte förutsåg? Allt tar lång tid för mig. Jag hade tänkt att be andra medverka i *Found Review* i högre grad än vad som blivit fallet, men det är svåra processer som tar lång tid. Det hinns inte med i den mån jag skulle önska.

CVJ: Det låter som en lite ensam position, jag tänker att tillsammans kan vi åstadkomma mer?

KKL: Ja. Det handlar också om materiella villkor: för att arbeta tillsammans med andra skulle jag vilja betala ut lön, men det finns ingen finansiering för det. Jag har tänkt mycket på saken, men inte löst det. Vad gäller skrivandet är det något man gör själv, och det är något som får mig att fungera mentalt och psykologiskt.

CVJ: Men man måste ju inte skriva själv?

KKL: Jo, ibland måste man nog det. I alla fall jag. Men du är intresserad av kollektiva skrivprocesser? Som ni bland annat arbetat med i Skälens tunga.

CVJ: Ja, det skulle jag säga, men jag ställer också begreppet *tillsammans* i relation till min egen konstnärliga praktik som målare. För att komma vidare i det egna och gemensamma behöver en mötas, jag tror att bara där kan det riktigt kritiska/farliga hända.

KKL: Jag skulle vilja tänka på det kollektiva och detta "tillsammans" i en annan temporalitet, i en hel- eller halv-offentlighet, där mötena sker efterhand, efter texter och tidskriftsnummer, i diskussioner och e-post från läsare. Men du har också rätt, jag är tyvärr nog bättre på det kollektiva i teorin än i praktiken. Det är en kamp att göra något åt det. I min avhandling i filosofi skriver jag om Michel Foucault och den antika filosofins begrepp om omsorgen om sig själv, som ett konstant arbete med sig själv; ett arbete jag också tänker på i termer av kritik. Men grekerna var de första att säga att detta är inget du kan göra på egen hand: du behöver en vän, en andlig ledare eller ett kollektiv för att det ska vara möjligt.

På samma sätt kanske du upprättar en relation till dig själv genom skrivandet eller andra konstnärliga praktiker, också för att där finns ett slags kollektivitet i nya typer av möten med läsare och publik. Kanske, utan att göra en för stark parallell, en smula som Lucy Lippard beskriver den feministiska konsten under 1970-talet i USA, som en politisk position, som en samling idéer om en framtida värld som utvecklar nya former och idéer om publiken. Men i ärlighetens namn, jag sitter oftast ensam med en bok eller framför en dator.

CVJ: Självklart upplever jag att det upprättas en fördjupad relation till mig själv i det egna görandet. Men samtidigt menar jag att den relationen måste utmanas i mötet med andra.

KKL: Ja, det är kanske viktigast av allt. På grund av de pågående förödande händelserna i Gaza, Israel och på Västbanken deltog jag i en demonstration som krävde eldupphör i Gaza förra veckan och i en manifestation till minne av Novemberpogromerna igår kväll. Inte så mycket för att handlingen skulle leda till förändring i stunden, utan för att det är en handling som börjar bygga en viss relation mellan mig själv och världen. Vi uppmanas ju inte direkt att uppsöka sammanhang av kollektivitet idag. Men att utveckla kollektiva, sociala och politiska former av kritik har för mig en plats jämte det vi talat om hittills, det vill säga utvecklandet av litterära och estetiska former av kritik. Kanske kan det hela kallas kritik som levnadssätt.

1 Karl Lydén, "Rapport från en glasbur", *Konstkritik*, 11.11.2016.
2 <https://foundreview.com/review/death-and-vegetation-in-palermo-death-of-lancien-regime-death-of-the-international-mega-exhibition-death-at-sea-death-as-a-class-and-race-determined-phenomenon-surveys-of-the/>